

Diyanet'in "İslâm'a Giriş" serisi □ □

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayın kataloğu hızla kabarıyor. Özellikle bu yeni dönemde neşredilen eserler sadece fiziki özellik ve kalite olarak değil, muhteva olarak da farklılık arz ediyor.

Diyanet tarafından "İslâm'a Giriş" üst başlığıyla neşredilen kitaplardan bahsetmek istiyorum. Temel Esaslar, Ana Konulara Farklı Yaklaşımlar, Gençliğin İslâm Bilgisi ve Evrensel Mesajlar alt başlıklarını taşıyan 4 kitaptan oluşan bu seri; kaynaklar, itikad ve ibadet esasları, nazarî ve pratik meseleler, medeniyet ve kültür boyutu, Din'i bireysel ve toplumsal yansımaları... gibi pek çok kategorik meseleyi ele alıyor ki burada bunların tamamını ele alıp anlatmak ve tahlil etmek mümkün değil.

Yeni dönemde Diyanet'in yayınlarına akademik personelin katkıları damgasını vurmuş durumda. Bu, farklı yaklaşımların Diyanet'in resmî görüşü haline getirilerek kitlelere aktarılması anlamına geliyor. Bu seri yazıda ele alacağım hususlar buna sadece birer örnek oluşturuyor. Eserlerin müsbet yanlarını ayrıca söz konusu etme gereği duymuyorum. Zira Diyanet'in temel görevlerinden biri zaten kitleleri "sahih" bilgiyle buluşturmak. Dolayısıyla bu çerçevede görev yapanların, görevleri meyanında "doğru" yaptıkları hususlar için teşekkür beklemek gibi bir lüksleri yok. Ama biz yine de kendilerine toptan bir teşekkür gönderdikten sonra, "İslâm'a Giriş" serisinde göze batan hususları maddeler halinde sıralayalım:

1. Serinin kitaplarından birisinin "Ana Konulara Yeni Yaklaşımlar" alt başlığı taşıdığını söylemiştim. Bu başlık bile yeterince kışkırtıcı aslında. Diyanet, Din'in "ana konuları"nda "yeni" yaklaşımlara niçin gerek duyar?..

2. Bu kitapta Sünnet'in ele alındığı bölümün (67) yazarı, Hz. Peygamber (s.a.v)'in Kur'an'da olmayan hükümler koyduğunu isabetle belirtmiş, ancak bunun (en azından "bir kısmının") vahiy kaynaklı olduğunu belirtmekten özenle kaçınmış. Bu kategoriye giren uygulamaların Efendimiz (s.a.v)'in ictihadları olduğu söylenirken de O'nun ictihadlarının vahiyyle

ilişkisinden bahsedilmemiştir. "Hz. Peygamber'in Kur'an'dan bağımsız hüküm koyamayacağını ileri süren bazı bilginler varsa da bu görüş isabetli değildir. Çünkü evrensel bir din olan İslâm'ın kıyamete kadar canlılığını sürdürmesi, gelişen ve değişen şartlara göre yeni hükümler verilmesiyle mümkündür. Dinin temel ilkelerini referans alacak bu tür hükümleri vermede fakihlere, müçtehitlere tanınan hakkın bu dinin peygamberine tanınmaması düşünülemez. Bu yüzden İslâm tarihinde Hz. Peygamber ve arkadaşlarından başlayarak her dönemde İslâm bilginlerince Kur'an'da olmayan ama özü itibarıyla ona ters düşmeyen çok sayıda hüküm verilmiştir." (70)

Bu ifadeleri okuduğunuzda aklınızda kalan şu oluyor: Efendimiz (s.a.v) Kur'an'da bulunmayan hükümler vaz etmiş ve fakat bunu ictihad ederek yapmıştır. Üstelik bu ictihad mahiyet ve kaynaklık değeri bakımından herhangi bir fakihin ictihadından farklı değildir!

Aynı bölümün yazarının bir diğer tesbiti: "... Örneğin (Hz. Peygamber (s.a.v)'in, E.S.) inanç ve ibadet konularında yaptığı açıklamalar ve uygulamalar bağlayıcı, fakat tıp, ziraat, ticaret, sanat vb. konularda yaptığı birçok tasarruf bağlayıcı değildir." (75-6).

Buradaki, "tıp, ziraat, ticaret, sanat vb. konularda" ifadesi, muğlaklığı sebebiyle farklı anlaşılmaya müsait. Tıbb-ı Nebvî büyük ölçüde genel teşri sahasının dışında kaldığı için bu ifadeler bu sahayla ilgili olarak makul bir kanaat ifade ediyor olabilir; ancak diğer sahalardaki "teşri karakterli" Sünnet kaynaklı hükümleri ne yapacağız?

Öte yandan "bağlayıcı" sünnetler yazar tarafından "inanç ve ibadet" sahalarına inhisar ettirildiği için, yukarıdaki ifadeler "muamelat ve ukubat" sahasını bilinçli olarak ya hiç gündeme almamakta veya yukarıya aldığım cümlelerin sonundaki "vb"nin içine sıkıştırmaktadır.

Bir tesbit daha: "Hicrî ilk iki asırda yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel çalkantıların ve ihtilafların izlerini taşıyan birçok rivayetin meşhur hadis mecmualarında yer alıyor olması bunların Hz. Peygamber'e aidiyetinin garantisi olmamalıdır. Bu tür rivayetlerin Hz. Peygamber'in vefatı sonrasında ortaya çıkan gelişmelerle bağlantılı olarak bir kısmı bilinçli olarak üretilmiş, bir kısmı da o olaylara şahit olan kimselerin değerlendirmeleri olduğu hâlde sonrakiler tarafından yanlışlıkla Hz. Peygamber'e atfedilmiş haberler olduğu unutulmamalıdır" (79)

Evet, yapılmak istenen, Sünnet hakkında detaylara girmeden, derli-toplu bilgi vermektir. Dolayısıyla burada hangi rivayetlerin kastedildiği tek tek gösterilemez. Bunu anlamak mümkün. Ama buradaki genellemeyi anlamak mümkün mü? "Hicrî ilk iki asırda yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel çalkantıların ve ihtilafların izlerini taşıyan birçok rivayet" ve "meşhur hadis mecmuaları" yan yana konulduğunda ne kadar yanlış, haksız ve tehlikeli bir genelleme ile karşı karşıya olduğumuz rahatlıkla anlaşılacaktır. Konu hakkında yeterli bilgisi olmayan okuyucunun, güvenilir Hadis kaynaklarında, belirtilen dönem ve alanlarla ilgili olarak gördüğü her rivayetten şüphe duymasını telkin/teşvik eden bu tesbit bu haliyle kim(ler)in işine yarayacaktır?..

Ebubekir Sifil

EDİTÖR:

Ebu Bekir Sifil Hocanın tespitleri yerinde. Yeni yaklaşım- tabirinin yanlışlığı ortada. Zira dindeki yenilik yeni anlayış sonunda bid'at yoluna gider. Bid'atçıların anlayışı yeni değil ki ona yeni densin, eski asırlardan beri var. Ehli sünneti bölmek için ortaya atılan yeni akımların hepsi artık bayatladı.

Efendimizin s.a.v. ictihadının, diğer müctehidler gibi olduğunu sayıklamaları da çok yanlış. Zira Efendimiz s.a.v nefsinden konuşmaz, ancak vahiyyle hareket eder. Bu vahiy direk mana ve alfızla olursa buna ayet denir. Sadece mana ile olup lafızlarını Efendimiz s.a.v. beyan ederse buna hadisi kudsi denir. lafızlarını ve manasını birlikte Efendimize is.a.v isnad edersek buna da hadisi şerif denir. Neticede Resulullahın s.a.v. bütün sözleri ekseri alimlerimize göre vahye dayanır. Ancak dünyevi bazı işlerde o işin ehli olan meslek sahiplerine görüşü havale etmiştir. Bundan, o meslek sahiplerinin müstakil hareket etmelerine müsaade edildi anlaşılmasın, zira her işin islama göre bir boyutu hükmü vardır, onu da yine islam dini beyan etmiştir. yani mesela tarımda en verimli hasadı çiftçi bilirse onun işine peygamberimiz s.a.v. karışmaz, ancak tarım işinde kulların uyması gereken kuralları yine Efendimiz s.a.v. beyan eder, haramı helali açıklar. Eğer böyle olmasa, o zaman ticaret, faizi, sarf, vekalet, kiralama, emanet v.s. diğer muamelatı kim tanzim edecek, neye göre yapılacak....Elbette ki peygamber s.a.v. orda da beyan edici ve hüküm koyucudur.

Peygamberimizi ictihadı, vahye dayanınca, hatadan beri olur, eğer hata olsa hemen melek gelip ikaz eder ve peygamber s.a.v. hata üzere kalmaz..... Diğer müctehidler böyle değildir, onların hatası da isabetide mümkündür....